

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יז.

עין משפט נר מצוה

צה א מיי פ"ג מהל' תפוסה ה' ו'
 צו ב מיי שם ה' ה'
 ג תפוסה א"ח סימן לו
 סעי' א'
 צד ד מיי פ"ה מהל' סנהדר' ה' א סמג ללאין
 רח תפוסה ח"מ ס' ח
 סעיף ד'

ועליהם אמר דוד אהבתי. דלמדי ציה אפפוני חזלי מות וכתבי
 לנתי ולי יהושע כשהוא דל צמנות רצ חסד מטה
 ומושיע כדלרשין לקמן אי נמי מלשון דלה לנו (שמות 3) שמעלכו
 מצור עמוק וכתבי צתריה (תהלים קטו) שזכי נפשי למנוחיה וגו'
 והדר אהלך צלרלות החיים:

המנינים.

פליגי צה רצ אהל
 ודינא דבר צק אהל
 מעמידן (פ"ו י"ו) (מהו מין) וס"א:
כי לית אהו תקנה ברוב עוונות.
 ולית צהו עון פושעי ישראל
 בגופן והא דלמך לעיל רשעים
 דהיינו רוצן עוונות נכתבים
 ונחמנים לאלתר לגיהנם אע"ג
 דלמך בקרא לרלאון עולם לא שלא
 יהא להם תקנה אלא נדונים שנים
 עשר חדש ועולים והא דלמך צפרק
 הזהב (צ"מ דף נח: ושם) שלשה יודים
 ואינם עולים היינו לאלתר והא דלמך
 ריש לקיש צפרק חגיגה (דף פ. ט.) ושם
 פושעי ישראל אין אור של גיהנם
 שולט צהו ה' אהל עלה דריש עושין
 פסין (ערוך דף יט. ושם) דלמך
 אצרהס ומסק ליה:

קרקפתא דלא מנח תפלין.

אס עוסק צתורה
 כמניח תפלין דמי דלמך צמילתא
 העוסק צתורה פטור מן התפלין
 ורציו מס מפרש דהכא כשהמלה
 צויה עליו שמנוגות עליו לרעות
 של תפלין צצרהשו אכל אס ירח
 להניח משום דצענין גוף נקי
 כאלשע צעל כפיס כדליתא צריש
 צמה עומנין (שבת דף מט. ושם) והוא
 דואג כל עשה שמא לא יוכל להסיר
 לשמרה צצרהס וצקדושה הא ודלמי
 אין עליו דין פושעי ישראל צגופן
 וכל הני דשמעתינן צשלא עשה
 צתוצה אכל עשה צתוצה אמרינן
 ציומא (דף פו.) דלמך צתוצה תולה
 ומיתה ממרמק:
אמר רב בעבידה. צעריות
 שכן צן נח מוחר עליו
 כדליתא צפי ארבע מיתות (פנהדרין
 דף ע. ט.):

צתמלה

ועליהן אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' אדרש רבא דכתיב אהבתי כי
 ישמע ה' אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ו אימתי אני אהובה
 לפניך בזמן שאתה שומע קול תחנוני דלותי ולי יהושע אע"פ שדלה אני
 מן המצות לי נאה להושיע פושעי ישראל בגופן מאי ניהו אמר רב יקרקפתא
 דלא מנח תפלין פושעי אומות העולם בגופן אמר רב בעבידה ושנתנו
 חיתיתם בארץ חיים אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור
 שלא לשם שמים א"ר יהודה אמר רב כל פרנס המטיל אימה יתירה על
 הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם שנאמר לכן יראוהו
 אנשים לא יראה כל חכמי לב בית הלל אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד
 הכי עביד רבי אליעזר אומר רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכן היא המדה אמר רבא
 ועון עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עונות מחשיב בהדיהו (רבא אמר) כל המעביר על מדותיו
 מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו ואו נושא עון ועובר על
 פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו
 צביתו ליה זודתא לכוף איתפח הוה מיכסף רב פפא למיחזייה א"ל מאי חזית אמר (ליה) אין הכי הוה
 ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו נושא
 עון ועובר פשע לישאריה נחלתו אמר רבי אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לישאריה נחלתו ולא לכל נחלתו
 למו

ומלפנים. זועקים וזוכים מתוך יסורין עשה אמת ועולין: מטה
 כלפי חסד. הואיל ומחלה על מחלה הם מטה את ההכרע לזד זכות
 ואין יורדין לגיהנם: בגופן. לקמיה מפרש: המנין. האשכ"ס אשר
 הפכו דברי אלהים חיים לרעה כגון זדוקים וציימוסים:

ומצפצפין ועולין שנאמר והבאתי את
 השלישית באש וצרפתים כצרוף את הכסף
 ובחנתים כבחון את הזהב הוא יקרא בשמי
 ואני אענה אותו ועליהם אמרה חנה ה' ממת
 ומחי' מוריד שאול ועל ב"ה אומרים ורב חסד
 מטה כלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי
 כי ישמע ה' את קולי ועליהם אמר דוד כל
 הפרשה כולה דלותי ולי יהושע פושעי
 ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן
 יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר י"ב
 חדש גופן כלה ונשמתן גשרפת ורוח מפורתן
 תחת כפות רגלי צדיקים שנא' ועסותם
 רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם
 אבל המנין והמסורות והאפיקורסים שכפרו
 בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו
 מדרכי צבור ושנתנו חיתיתם בארץ חיים
 ושחמאו והחמיאו את הרבים כגון ירבעם
 בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה
 לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי
 האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והן
 אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול
 (מזובל לו) וכל כך למה מפני שפשטו
 ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא
 בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול
 לך ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו
 א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי
 קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי
 בני מחזא ומקריין בני גיהנם אמר רב ב"ה
 אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב
 והבאתי את השלישית באש התם פושעי
 ישראל בגופן פושעי ישראל בגופן והא
 אמרת לית להו תקנתא כי לית להו תקנה
 ברוב עונות הכא מחצה עונות ומחצה זכויות
 ואות בהו נמי עון פושעי ישראל בגופן
 לא סגי' ליה דלאו הבאתי את השלישית
 באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד

ועליהן אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' אדרש רבא דכתיב אהבתי כי
 ישמע ה' אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ו אימתי אני אהובה
 לפניך בזמן שאתה שומע קול תחנוני דלותי ולי יהושע אע"פ שדלה אני
 מן המצות לי נאה להושיע פושעי ישראל בגופן מאי ניהו אמר רב יקרקפתא
 דלא מנח תפלין פושעי אומות העולם בגופן אמר רב בעבידה ושנתנו
 חיתיתם בארץ חיים אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור
 שלא לשם שמים א"ר יהודה אמר רב כל פרנס המטיל אימה יתירה על
 הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן תלמיד חכם שנאמר לכן יראוהו
 אנשים לא יראה כל חכמי לב בית הלל אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד
 הכי עביד רבי אליעזר אומר רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכן היא המדה אמר רבא
 ועון עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עונות מחשיב בהדיהו (רבא אמר) כל המעביר על מדותיו
 מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו ואו נושא עון ועובר על
 פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו
 צביתו ליה זודתא לכוף איתפח הוה מיכסף רב פפא למיחזייה א"ל מאי חזית אמר (ליה) אין הכי הוה
 ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו נושא
 עון ועובר פשע לישאריה נחלתו אמר רבי אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לישאריה נחלתו ולא לכל נחלתו
 למו

היכי עביד רבי אליעזר אומר רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכן היא המדה אמר רבא
 ועון עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עונות מחשיב בהדיהו (רבא אמר) כל המעביר על מדותיו
 מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו ואו נושא עון ועובר על
 פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו
 צביתו ליה זודתא לכוף איתפח הוה מיכסף רב פפא למיחזייה א"ל מאי חזית אמר (ליה) אין הכי הוה
 ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו נושא
 עון ועובר פשע לישאריה נחלתו אמר רבי אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לישאריה נחלתו ולא לכל נחלתו
 למו

א) גי ע"י ונעשים
 אפר, (ב) נפסא טפס:
 והמשומים, (ג) אפסחם
 קיח: (ד) גי ע"י אמר
 מ, (ה) נערינן מ: ושם
 איתא ר' אלעזר, (ו) זיל
 אמר רבא פ"א מילא צע"י,
 (ז) יומא נב. פ: מגילה כח,
 (ח) זיל אלון, (ט) צ"ל:
 תלמידי יו העלמי, (י) צ"ל
 למא כגון כ"י וציימוסים,
 (יא) סנהדר' ט"ז: (ב) צ"ל אלא
 למי שמשמ"ס,

תורה אור השלם

1. והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב הוא יקרא בשמי ואני אענה אותו ועליהם אמרה חנה ה' ממת ומחי' מוריד שאול ועל ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושע פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן גשרפת ורוח מפורתן תחת כפות רגלי צדיקים שנא' ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם אבל המנין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חיתיתם בארץ חיים ושחמאו והחמיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והן אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול (מזובל לו) וכל כך למה מפני שפשטו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול לך ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחזא ומקריין בני גיהנם אמר רב ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם פושעי ישראל בגופן פושעי ישראל בגופן והא אמרת לית להו תקנתא כי לית להו תקנה ברוב עונות הכא מחצה עונות ומחצה זכויות ואות בהו נמי עון פושעי ישראל בגופן לא סגי' ליה דלאו הבאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד
2. ממת ומחי' מוריד שאול ועל ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושע פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן גשרפת ורוח מפורתן תחת כפות רגלי צדיקים שנא' ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם אבל המנין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חיתיתם בארץ חיים ושחמאו והחמיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והן אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול (מזובל לו) וכל כך למה מפני שפשטו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול לך ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחזא ומקריין בני גיהנם אמר רב ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם פושעי ישראל בגופן פושעי ישראל בגופן והא אמרת לית להו תקנתא כי לית להו תקנה ברוב עונות הכא מחצה עונות ומחצה זכויות ואות בהו נמי עון פושעי ישראל בגופן לא סגי' ליה דלאו הבאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד
3. אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליהם אמר דוד אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושע פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן גשרפת ורוח מפורתן תחת כפות רגלי צדיקים שנא' ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם אבל המנין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חיתיתם בארץ חיים ושחמאו והחמיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והן אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול (מזובל לו) וכל כך למה מפני שפשטו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול לך ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחזא ומקריין בני גיהנם אמר רב ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם פושעי ישראל בגופן פושעי ישראל בגופן והא אמרת לית להו תקנתא כי לית להו תקנה ברוב עונות הכא מחצה עונות ומחצה זכויות ואות בהו נמי עון פושעי ישראל בגופן לא סגי' ליה דלאו הבאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד
4. ונעשים פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר י"ב חדש גופן כלה ונשמתן גשרפת ורוח מפורתן תחת כפות רגלי צדיקים שנא' ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם אבל המנין והמסורות והאפיקורסים שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור ושנתנו חיתיתם בארץ חיים ושחמאו והחמיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחביריו יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והן אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול (מזובל לו) וכל כך למה מפני שפשטו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול לך ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחזא ומקריין בני גיהנם אמר רב ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם פושעי ישראל בגופן פושעי ישראל בגופן והא אמרת לית להו תקנתא כי לית להו תקנה ברוב עונות הכא מחצה עונות ומחצה זכויות ואות בהו נמי עון פושעי ישראל בגופן לא סגי' ליה דלאו הבאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד
5. ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' גיהנם כלה והן אינן כלין שנאמר וצורם לבלות שאול (מזובל לו) וכל כך למה מפני שפשטו ידיהם בזבול שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בית המקדש שנאמר בנה בניתי בית זבול לך ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי קדירה ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחזא ומקריין בני גיהנם אמר רב ב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד והכתיב והבאתי את השלישית באש התם פושעי ישראל בגופן פושעי ישראל בגופן והא אמרת לית להו תקנתא כי לית להו תקנה ברוב עונות הכא מחצה עונות ומחצה זכויות ואות בהו נמי עון פושעי ישראל בגופן לא סגי' ליה דלאו הבאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד
6. כצאן לשאול שנתו מות ירעם וקרדו בם ישרים לבקר צורם וכללות לשאול מזבול לו: תהלים מט טו
7. בנה בניתי בית זבול לך מלפני מות ירעם מלכים א ה' ג' עולותיך
8. יי יחתו מריביו עזי בשמי ירעם י יין אפסי ירעם יתן ען למלכו ירעם ען משיחו: שמואל א ב' י
9. לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב: יתרוק יעקב אפר ב פתח חסד הוא: מכה ז י
10. ישוב ירעמו יקבש עונותיו ותשלך במצלות ים: ים ים חטאותם: מכה ז י
11. מי אל מוקד בשא עון ועבר על פשע לשאריה נחלתו לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו נושא עון ועובר על פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו צביתו ליה זודתא לכוף איתפח הוה מיכסף רב פפא למיחזייה א"ל מאי חזית אמר (ליה) אין הכי הוה ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למו נושא עון ועובר פשע לישאריה נחלתו אמר רבי אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לישאריה נחלתו ולא לכל נחלתו למו

הגהות הב"ח

(א) גמרא מפורט ונעשין עפר מת: (ב) רש"י ד"ה ועון עלמא וכו' רובא עונות שאם לא יכריעו הדיכות עכשיו ויהי מחצה על מחצה נמצא דרוב עונות הוה צדקה השול:

גליון הש"ס

נ"ב ונדרתין בה לדורי דורות עין מדרס ח ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] נ"ב נושא (רשום עליו אמת 3) ען למי שעבר (רשום עליו אמת 4) לומר ל"ל לסיק למי עובר על פשע למי שטעף עון: